

Sulkavanjärven Isokoski

Haastattelumuistio,

Muistiin merkitsi Tenho Tikkanen 31.12.2009 – 15.1.2010.

Isokosken historiasta.

Sulkavanjärvi on Vuoksen vesistöalueeseen kuuluvan Kiurujoen vesistön läntisen haaran latvajärvi. Sulkavanjärven pinta-ala on nykyisin 820 ha. Sulkavanjärveä on laskettu kahteen kertaan, ensin 1800-luvun lopulla noin metrin verran ja toistamiseen vuonna 1927 vähän yli metrillä. Tavoitteeksi asetettu 50 - 60 senttimetriä ylittyi.

Sulkavanjärven vedet laskevat Isokosken ja sen alapuolella olevien useiden pienten järvien kautta Rytynjärveen, josta edelleen Rapakkojokea myöten Hautajärven kautta Ryönänjokea myöten Kiurujärveen.

Aikaisemmin Sulkavanjärven nimi oli Sulkava, josta syystä Isokoski nimettiin ”Sulkavankoskeksi”. Isokoski on Kiuruveden ja Pielaveden rajajoki. Koskialueen pituus on n. 400 metriä, jonka n. 120 metrin pituista koskialuetta kutsutaan ”Sulkavankoskeksi”. Koskialueen putouskorkeus on 3,2 m.¹

Isokoski on tunnettu myllypaikka, joka oli merkitty jo v. 1635 myllytulliluetteloon². Mylly näkyy myös Maanmittauslaitoksen G. Thilénin vuonna 1852 - 1856 toimittamassa kartassa. Pielavesi-Keitele historiankirjassa on tieto Isokosken myllyjen sijainnista 1800-luvulla³, josta on pääteltävissä, että myllyt sijaitsivat joen etelärannalla. Tähän viittaa myös Anna Pietikäisen lehtihaastattelu.⁴

Kiinteistörekisterin mukaan joen pohjoispuolella on n. 3200 m²:n yhteinen myllypalsta, jonka omisti Savo-Sulkavan Saha & myllyosuuskunta. Tila myytiin huutokaupalla 9.1.1937 Alfred Mykkäselä.

Lähdetietojen mukaan v. 1906 Savo-Sulkavan Saha & myllyosuuskunta osti 3200 m²:n tontin Uudispihan Mykkäsiltä. Kaliman kauppias Matti Pietikäinen sopi osuuskunnan kanssa Ylämyllyn rakentamisesta v. 1909.

Rakennuksessa toimi sahan ja myllyn lisäksi myös pärehöylä 1920-luvun lopulle saakka. Ylämylly lopetti toimintansa siinä vaiheessa kun Sulkavanjärven vedenpintaa laskettiin toistamiseen vuonna 1927. Vedenpinnan laskun seurauksena myös Alamylyn teho laski ja sekin lopetti toimintansa sodan aikoihin 1930-luvun lopulla⁵, jonka jälkeen rakennuksen hirret myytiin Heikki Saastamoiselle Särkiniemeen. Saastamoinen rakensi hirsistä tilalleen navettarakennuksen.⁶

Isokosken pohjoispuolella oleva myllytupa oli viimeisin alueen alkuperäisistä rakennuksista. Se oli jäädä Salmenkyläntien alle ja purettiin 1970. Myllytuvan hirret osti Pekka Auvinen.⁷

¹ Sulkavanjärven kunnostussuunnitelma, Veikko Voutilainen 28.5.2004

² Sata Suarta Sulukavassa, Sulkavan kylähistoriikki, Jouko Kokkonen, v. 1992, Matti Pietikäisen muistiinpanot s. 35

³ Pielaveden ja Keiteleen historia 1; Tauno Räisänen ja Kalevi Kumpulainen v. 1981, s. 421

⁴ Pielavesi-Keitele 20.8.1987, ”Vesimyllyjen tarinat vähissä” Anna Pietikäisen haastattelu: ”Ensimmäinen mylly pyöri aivan lähellä nykyistä asuinpaikkaamme 1800-luvun lopulla”

⁵ Pielavesi-Keitele 20.8.1987, ”Vesimyllyjen tarinat vähissä” Anna Pietikäisen muistitieto

⁶ Tauno Tikkasen haastattelu 31.12.2009

⁷ Pekka Auvisen haastattelu 31.12.2009

Pielaveden puoleisella joen rannalla sijaitsi Halosten talo ja nahkuri Jussi Kärkkäisen nahkurinverstaas ja asunto. Nahkurin verstaas lopetti toimintansa sota-ajan kynnykselle, jolloin Jussi Kärkkäinen avioitui ja muutti Sahinperälle Hämpön tilalle.

Sulkavankosken uitot

Sulkavankoski toimi paikkakunnan uittojokena vuoteen 1950 saakka⁸. Tauno Tikkanen kertoo olleensa ennen sotia ”vonkamiehenä” koskenniskalla kolmena vuonna. Uittomiehet yöpyivät myllytuvan lattialla. Mäkelän Antti Räisänen toimi työnjohtajana ja uittojohtaja oli Oskari Kärkkäinen.⁹ Toimi Lukkarinen oli taasen ”vonkamiehenä” alempana Sopenvirran rannalla. Vilho Räisänen kulki uiton mukana ja toi puita Kanteleenjoen suulta aina Ryönänjoelle asti. Vilho osallistui uittotöihin sodan jälkeen kolmena vuonna 1946 – 1948. Vilho kertoi olleensa asettamassa kevätjäillä ohjauspuomeja koskeen, jotka Jussi Asikainen satoi toisiinsa ”närevitaksella” puuvasaraa apuna käyttäen.

Heikkojen virtausten vuoksi puita voitiin uittaa vain suosiollisen sään turvin. Vastatuuli ruuhkautti puut, joten niitä ei voinut laskea ylävirralta alas. Erityisesti Isokosken alapuolella Sopenvirrassa tukit eivät kulkeneet kovalla etelätuulella, koko yläpuolinen uitto oli pysäytettävä. Toimi Lukkari-
nen muistaa, että Kotalassa tarjottiin uittomiehille ruokaa ja kortteeripaikka. Miehet olivat väsyneitä ja likaisia, yötä päivää joenrannalla sateessa eväskakkujen varassa viikkokausia valvoneita, joille kelpasi uni ja ruoka. Ruokailun jälkeen Kotalan tuvan lattia oli täynnä levolla olevia tukkilaisia odottelemassa sopivia säitä, joskus pidempiäkin aikoja. Miehiä oli niin paljon, ettei siitä päässyt ohi kulkemaan. Haju oli valtava, mikä on jäänyt mieleen pysyvästi. Toimi Lukkarinen muistaa tukkilaisten ilmoittaneen, että seuraavan kerran tarjoutuu tilaisuus lämpimän ruuan syöntiin ja leppämi-
seen Pitkäjärvellä. Kaikki talolliset eivät tarjonneet ruokaa ja yösijaa. Kosken myllytupa oli yksi tukkilaisten kortteeripaikoista.¹⁰

Sopenvirran alapuolisessa vesistössä viimeisin uitto tapahtui v. 1954, jolloin Toivo Jokisalmen muistitiedon mukaan uitettiin Kivimäen metsän puita¹¹, mutta Isokosken viimeisin uitto oli v. 1950.

”Koskenkaupunki”

Sulkavankosken kukoistuksen kulta-aika ajoittuu 1910 ja 1920-luvuille, jolloin koskenseutua kutsuttiin Nousialan- ja Sopenkylässä ”Koskenkaupungiksi”. Tuona aikana Isokoskella toimi kaksi myllyä, saha, pärehöylä, nahkuri, neulomo, jonkin aikaa pullapuoti myllytuvassa ja lisäksi kauppa. Kauppaa pitivät lyhyen aikaa kauppias Hyvärinen¹² ja Heikki Kauppinen nimiset henkilöt. Kaupassa oli pussitavaraa ja erilaisia pientarvikkeita. Toimi Lukkarinen muistaa käyneensä kaupassa koulumatkallaan Kotalasta Pihlajamäen kouluun.¹³ Viimeksi kauppiana toimi Armas Nousiainen. Kauppa lopetti v. 1928.¹⁴

Sulkavankosken rakennukset

Sulkavankosken lähialue oli 1850-luvun lopulla Sulkavanjärven kylistä tiheimmin asuttu. Tässä kirjoituksessa mainitut rakennukset on rakennettu vasta Sulkavanjärven ensimmäisen laskun jälkeen. Oheinen karttaliite kuvaa vuoden 1910 tilannetta. Rakennusten paikat on merkitty Tauno Tik-
kasen (s. 10.3.1916), Toimi Lukkari-
sen (s.10.3.1921) ja Vilho Räisä-
sen (s. (13.7.1927) muistitieto-
jen mukaisesti.

⁸ Pielavesi-Keitele 20.8.1987, ”Vesimyllyjen tarinat vähissä” Anna Pietikäisen muistitieto

⁹ Tauno Tikkasen haastattelu 4.1.2010

¹⁰ Toimi Lukkari-
sen haastattelu 5.1.2010

¹¹ Sata Suarta Sulukavassa, Sulkavan kylähistoriikki, Jouko Kokkonen, v. 1992,

¹² Pielavesi-Keitele 20.8.1987, Anna Pietikäisen haastattelu ”Vesimyllyjen tarinat vähissä.”

¹³ Toimi Lukkari-
sen ja Pekka Auvisen haastattelu 5.1.2010

¹⁴ Pielavesi-Keitele 20.8.1987, Alpo Nousiainen haastattelu ”Vesimyllyjen tarinat vähissä”: Nousiainen puhuu Isokos-
ken sekatarakaupasta.”

Alamyly

Vuonna 1910 Alamyly oli joen pohjoisrannan läntisin ja vanhin rakennus. Alamyly toimi 1930-luvun lopulle saakka.¹⁵ Kaksikerroksisen, hirsisen harmaan myllyrakennuksen koko oli n. 9 x 6 m. Jyvät kannettiin ajosiltaa myöten myllyn yläkertaan ja jauhot otettiin vastaan myllyn alakerrasta.

Heikki Saastamoinen osti rakennuksen hirret ja rakensi niistä Särkiniemeen navetan. Särkiniemessä navetta purettiin vasta 1970-luvulla, jolloin Tauno Tikkanen ja Pentti Tossavainen purkivat navetan tiilikaton ja kattoivat niillä Särkiniemen pihapiiriin kuuluvan aitan.¹⁶ Pielavesi-Keitele lehdessä 20.8.1987 julkaistussa artikkelissa myllyn koko on arvioitu ”kuusi metriä kanttiinsa”. Särkiniemen navetta oli suorakaiteen muotoinen, joten siitä on pääteltävissä, että edellä esitetty (9 x 6 m) muistikuvatieto on todellisempi.

Särkiniemessä on säilynyt Alamylyn yksi myllynkivistä.¹⁷

Myllytupa

Myllytupa sijaitsi n. 30 metrin päässä joesta. Rakennuksen koko oli n. 9 x 5 metriä. Rakennuksessa oli n. 5 x 5 suuruinen tupa ja 4 x 5 suuruinen kamari, käynti tupaan lännen suunnalta ja tuvasta ovi kamariin. Myllytupa purettiin vasta 1960-luvun lopulla, jolloin maantie rakennettiin ja myllytupa jouduttiin purkamaan tien paikalta.

Myllytuvassa asuivat myllärit, ensin Aatu Hyvönen, ”Vapi” Fabian Tissari ja jonkin aikaa myös nahkuri Jussi Kärkkäinen perheineen. Aatu Hyvönen asui vain jonkin aikaa myllytuvassa ja pääosin Asiaisniemellä.

Myllytuvassa Jussi Kärkkäisen sisar Lahdenpohjan Tiina Lappeteläinen paistoi myllyn jauhoista lämpimäisiä ja piti tuvassa myllyn asiakkaille kahvilaa. Myllymiehet saivat ostaa myllytuvasta pul-lakahvit ja sieltä sai leivonnaisia tuliaisiksi.^{18, 19, 20}

Ylämylly

Ylämyllyn omisti Kaliman Matti Pietikäinen²¹. Se sijaitsi vanhan sillan länsipuolella ja rakennuksessa toimi saha ja pärehöylä. Ylämylly lopetti toimintansa ilmeisesti heti vuoden 1927 (vanhan sillan kupeessa kiveen hakattu merkintä) jälkeen, jolloin Sulkavan vedenpintaa laskettiin toistamiseen.

Ylämyllyn raamisaha purettiin v. 1930.²² Ylämylly oli kaksikerroksinen punaiseksi maalattu lauta-rakenteinen ja jonkin verran Alamylyä suurempi.

Matti Hänninen toimi ”Kalimoisen” palveluksessa sahan ja myllynhoitajana. Matti Hännisen suku asui lähellä Peltolan talossa. Kalimoisen sahurina työskenteli myös Paavo Rytönen.²³ Herrasen saarella asuva Hyttinen niminen mies toimi Hännisen apurina. Hyttinen tunnettiin kyläläisten kes-

¹⁵ Pielavesi-Keitele 20.8.1987, ”Vesimyllyjen tarinat vähissä”,

¹⁶ Tauno Tikkasen haastattelu 31.12.2009

¹⁷ Jaakko Kastarisen haastattelu 4.1.2010

¹⁸ Toimi Lukkarisen haastattelu 2.1.2010

¹⁹ Vilho Räisäsen haastattelu 3.1.2010

²⁰ Jukka Tikkasen haastattelu 10.1.2010, Tiina oli kertonut Jukalle ”Myllytuvan” tarinoita kylässä käydessään

²¹ Toimi Lukkarisen ja Tauno Tikkasen haastattelut 31.12.2009 ja 2.1.2010

²² Pielavesi-Keitele 20.8.1987, ”Vesimyllyjen tarinat vähissä”, Edvin Kumpulaisen hankkima tieto.

²³ Pielavesi-Keitele 20.8.1987, ”Vesimyllyjen tarinat vähissä”, Anna Pietikäisen haastattelu,

kuudessa ahdasmieliseksi, mikä ilmeni mm. kalastuksessa²⁴. Tämä lienee ollut syynä Hyttistä kuvaavan laulun sepittämiseen.²⁵

Myllärit

Tässä puhutaan Alamyllyn mylläreistä. Ensin myllärinä toimi ”Aatu” Ales Hyvönen, joka asui pääosin Asiaisniemellä ja vain vähän aikaa myllytuvassa. Viimeksi myllärinä toimi ”Vapi” Fabian Tisari, joka asui myllärin asunnoksi rakennetussa ”myllytuvassa”. Hän oli erinomainen mylläri.

Jonkin aikaa myllärinä toimi myös Paavo Jauhiainen²⁶, joka oli viimeinen mylläri.²⁷ Edellä, kohdassa ”Ylämylly” on lueteltu Ylämyllyn eli ”Kalimoisen myllärit Matti Hänninen, Paavo Rytönen ja Hyttinen.

Alussa myllytyspalkkio maksettiin jyvänä, mutta myöhemmin rahana.²⁸

Nahkurin talo ja versta

Nahkuri Jussi Kärkkäinen ”Karval-Jussi” asui vanhempiensa Lassin ja Marin (os. Lappi) kanssa joen Pielaveden puoleisella rannalla olevassa asuintalossa. Nahkurin versta oli aivan joen rannassa lähes ylämyllyä vastapäätä. Rakennuksen seinät olivat sementtivalua ja sen sisällä oli suuret puiset sammiot nahkojen liottamista varten. Jussi tunnettiin erinomaisena nahkurina, jolle tuotiin töitä kauempaakin. Jussi meni avioon sodassa kaatuneen Veikko Kaikkosen lesken Katri (os. Tossavainen) kanssa ja muutti sodan jälkeen Sahinperälle Hämpön tilalle. Mari kuoli nuorena Koskelle. Lassi muutti tyttärensä Tiinan luokse Sahinperän Lahdenpohjaan, jonne kuoli toukokuussa 1940.

Jussi Kärkkäinen oli erittäin hyvä työmies. Sulkavan vedenpinnan laskussa v. 1927 hän teki kivenlouhinta- ja poraustöitä. Miesporukassa oli syntynyt kilpailua, jolloin Jussi, Tauno Tikkaselle kertomansa mukaan oli onnistunut poraamaan 180 cm tunnissa. Poraustyö tehtiin käsin.²⁹ Louhitut kivenjätkäleet nostettiin joesta vinssillä ja louhetta ajettiin joenpenkalle myös hevosilla. Kivikasoja on nähtävissä vielä tänäkin päivänä.

Isokoskella harjoittivat nahkurin ammattia Jussi Kärkkäisen lisäksi Antti Halonen, Ville Räisänen³⁰ ja Jahvetti Nousiainen, joka asui myös Koskella.³¹ Nahkurin verstaan omisti jonkin aikaa Hermannin Laine niminen henkilö, mutta hänen ei tiedetä harjoittaneen nahkurin ammattia.³²

Nahkurinversta työllisti paikkakuntalaisia ostamalla ”parkkia”, jota tarvittiin nahkojen liotusaineena. Tauno Tikkanen muistaa repineensä sisarensa Ailin kanssa pajun kuorta, mikä ensin kuivattiin, jonka jälkeen se vietiin nahkurille.³³

Halosen talo

Antti ja Mari Halosen rakennus sijaitsi nykyisen Sulkavan kosken sillan itäpuolella aivan joen parilla. Rakennuksessa oli suurikokoinen tupa ja kamari ja niiden välissä keittiö. Antti oli 4 vuotta

²⁴ Toimi Lukkarisen haastattelu 5.1.2010

²⁵ Pekka Auvisen haastattelu 5.1.2010

²⁶ Pekka Auvisen haastattelu 4.1.2010

²⁷ Pielavesi-Keitele 20.8.1987, ”Vesimyllyjen tarinat vähissä.”

²⁸ Tauno Tikkasen haastattelu 31.12.2009

²⁹ Tauno Tikkasen haastattelu 31.12.2009

³⁰ Toimi Lukkarisen haastattelu 3.1.2010

³¹ Pekka Auvisen haastattelu 4.1.2010

³² Airi Laukkasen haastattelu 12.1.2010

³³ Tauno Tikkasen haastattelu 31.12.2009

Amerikassa, jonne hän matkusti Hangosta 7.12.1901³⁴ ja palattuaan osti Kosken tilan 15.2.1908 Kaliman kauppias Matti Pietikäiseltä. Antti oli kotoisin Säräisniemeltä. Hänen veljensä Mikko oli muuttanut Amerikkaan 25.11.1899.³⁵

Antti Halonen ja Mari Räisänen olivat työssä Kalimassa Matti Pietikäisellä. Antti avioitui Marin kanssa 12.12.1909. Halosten poika Antti Halonen (s. 18.9.1910) kaatui Talvisodassa Nietjärvellä 28.2.1940, hänet on haudattu Laukkalan sankarihautaan. Antilla oli kaksi sisarta, Aili (s. 3.8.1912) ja Anna (s. 23.1.1916).

Antin vaimo Mari osti neulomakoneen, jolla hän elätti perheensä, kun hänen puolisonsa Antti kuoli 29.10.1915. Mari ja tytär Anna olivat taitavia käsistään. He tekivät neuletoita, joilla oli kysyntää Lakkalaa myöten.^{36, 37}

Tytär Anna Halonen avioitui Martti Huuskosen kanssa. Martti sai huomattavan arpajaisvoiton ja rakensi näillä varoilla uuden asuinrakennuksen lähelle nahkuri Jussi Kärkkäisen asuinrakennusta ja rakennus on vieläkin paikallaan. Martti kuoli nuorena v. 1958. Annan toinen mies oli Toivo Pietikäinen. Annan ja Martin tytär Airi omistaa nykyisin Kosken tilan.

Liitteet:

- **Liite 1, Sulkavanjärven seutu. Ote;** Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjaston arkistossa olevasta Kuopin läänin kartasta, jonka on G. Thilén toimittanut v. 1852 - 1856 ja jonka on Suomalaisen Kirjallisuuden Seura julkaissut v. 1861.
- **Liite 2,** Sulkavan Isokosken lähialueen tilat v. 1856 karttamerkintöjen mukaisesti (ennen Sulkavan laskua).³⁸
- **Liite 3,** Sulkavankosken rakennusten paikat 1910-luvulla
- **Liite 4,** Lähteet

³⁴ Siirtolaisinstituutin siirtolaisrekisteri (www.migrationinstitute.fi).

³⁵ USA:n siirtolaisrekisteri (www.ancestry.com)

³⁶ Toimi Lukkarisen haastattelu 2.1.2010

³⁷ Vilho Räisänen haastattelu 3.1.2010

³⁸ Sata Suarta Sulukavassa, Sulkavan kylähistoriikki, Jouko Kokkonen, v. 1992

Liite 1: Sulkavanjärven seutu. Ote Kuopion läänin kartasta v. 1852-1856, SKS;

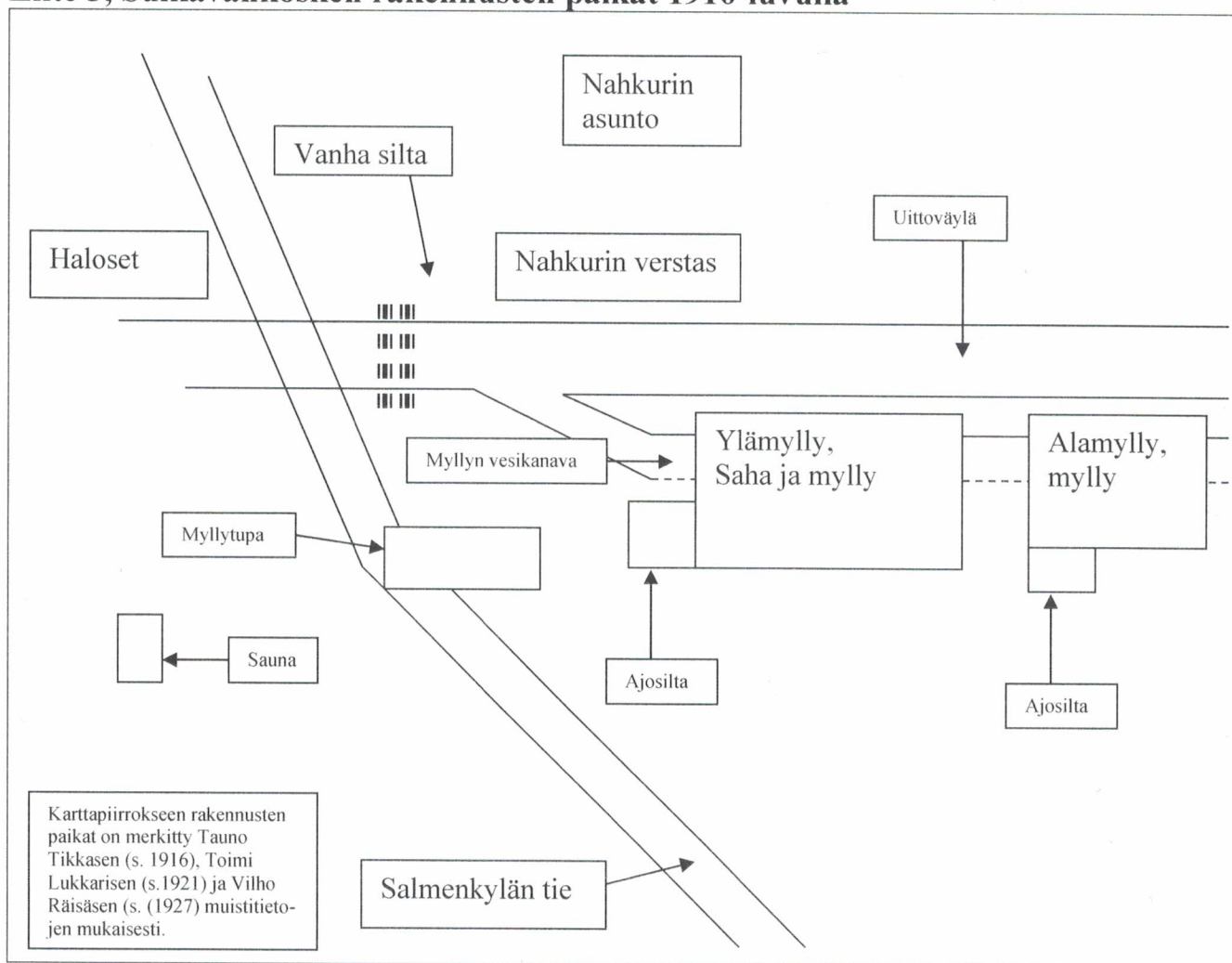

* Mylly

Liite 2: Sulkavan Isokosken lähialueen tilat v. 1856 karttamerkintöjen mukaisesti (ennen Sulkavan veden pinnan laskua, Numeroviittaukset Liitteen 1 kartaan; Lähde Sata Suarta Sulukavassa, Sulkavan kylähistoriikki, Jouko Kokkonen, v. 1992).

1. Auvila, Eric Aufwinen	9. Sahi ??
2. Asiais, Joh. ja Samuel Aufwinen	10. Lepikko ??
3. Kifwimäki, Eric Aufwinen	11. Viinämäki ??
4. Tärfwaharju, Lars Kaickoin	12. Hyvölä
5. Wanhatalo, Samuel Nousiain	13. ??
6. Kotaniemi, S. Nousiain	14. ??
7. Ylitalo, Joh. Nousiain	15. ??
8. Saarela	

Liite 3, Sulkavankosken rakennusten paikat 1910-luvulla

Liite 4:

Lähteet:

- Sata Suarta Sulukavassa, Sulkavan kylähistoriikki, Jouko Kokkonen, v. 1992
- Pielaveden ja Keiteleen historia 1, Tauno Räisänen, Kalevi Kumpulainen v. 1981
- Sulkavanjärven kunnostussuunnitelma, Veikko Voutilainen 28.5.2004
(- Itä-Suomen Ympäristölupaviraston päätös 8.9.2005, 86/05/1;
www.ymparistokeskus.fi/download.asp?contentid=40702&lan=fi)
- Kiuruveden kaupungin Sulkavanjärven alueen rantaosayleiskaavaselostus 26.5.2009;
(www.kiuruvesi.fi/includes/file_download.asp?deptid=16936...)
- Savo-Sulkavan Saha & myllyosuuskunnan 16.11.1936 pöytäkirja
- Kiinteistön kauppakirja, jolla Savo-Sulkavan Saha & myllyosuuskunta myi 9.1.1937 n. 3200 m²:n asuinkiinteistötontin Alfred Mykkäselle
- Ote Kuopin läänin kartasta, jonka on G. Thilén toimittanut v. 1852 - 1856 ja jonka on Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS) julkaissut v. 1861; Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjaston arkisto.
- Pielavesi-Keitele 20.8.1987, ”Vesimyllyn tarina vähissä”
- Myllytutkimus Pielavesi 18.1.1983, Antero Penttinen
- Siirtolaisinstituutin siirtolaisrekisteri (www.migrationinstitute.fi).
- USA:n siirtolaisrekisteri (www.ancestry.com)
- **Kokouspöytäkirja 16.11.1936:** Myllytontin omisti Savo-Sulkavan Saha & myllyosuuskunta: Osuuskunta päätti myydä 16.11.1936 pitämässään kokouksessa 3200 m²:n suuruisin Sulkavankosken joen rantaan ulottuvan tilan huutokaupalla. Kokoukseen osallistuivat: Matti, Paavo, Pekka ja Viljo Remes, Antti Väätäinen, Matti Pietikäinen, H. Keränen, H. Pennanen, J. Lukkarinen, Juho Kärkkäinen., Kalle Auvinen, Alfred Vartiainen yhtiön isännöitsijä, kirjanpitäjä.
- **Huutokauppa pidettiin 9.1.1937,** jonka jälkeen laadittiin kauppakirja; Kauppakirjan allekirjoitti myyjän puolelta isännöitsijä, kirjanpitäjä Alfred Vartiainen. Alfred Vartiainen oli Kivimäen isäntä.

Muut haastattelut:

Martti ja Airi Laukkasen haastattelu 10.10.2009, 12.1.2010, 040-7354605, Saraheinäntie 3 A 3, 72400 Pielavesi
 Eino Räisäsen haastattelu 10.10.2009, 017-873203, 044-2990142, Laukkalantie 1090, 72740 Laukkala
 Pekka Auvisen haastattelu 31.12.2009, 4.1.2010, Koskentie 68 A, 72740 Laukkala, puh. 050-5283529
 Juha Keräsen haastattelu 31.12.2009, puh. 040-5505101
 Heikki Keräsen haastattelu 3.1.2010, puh. 040-7305230
 Matti Pietikäisen haastattelu 31.12.2009, puh. 040-5833700
 Vilho Räisäsen haastattelu 31.12.2009, 3.1.2010, puh. 050-5350422, Maijalantie 36, 86870 Vesikoski
 Tauno Tikkasen haastattelu 31.12.2009, puh. 045-1319022
 Heikki Lukkarisen haastattelu 2.1.2010, puh. 050-5857267, heikki.lukkarinen@pp.inet.fi
 Pekka Lukkarisen haastattelu 4.1.2010, puh. 044-7193218, pekka.lukkarinen@dnainternet.net
 Toimi Lukkarisen haastattelu 2., 3 ja 5.1.2010, Kukkomäentie 26, 74700 Kuruvesi, puh. 050-3486252
 Niilo Pietikäisen haastattelu 2.1.2010, 044-0235460,
 Ilkka Qvickin haastattelu 2.1.2010, Pangantie 68 B, 72400 Pielavesi, puh. 0400-847766
 Raimo Jokisalmen haastattelu 2.1.2010, 040-993999, raimo.jokisalmi@dnainternet.net
 Martti Keräsen haastattelu 4.1.2010, puh. 050-5608975
 Aune Kärkkäisen haastattelu, 4.1.2010, Pielavedentie 2403, 74640 Sulkavanjärvi, puh. 040-4868265
 Jaakko Kastarisen haastattelu 4.1.2010, puh. 040-5751405
 Uolevi Keräsen haastattelu 5.1.2010, puh. 040-5879677
 Jukka Tikkasen haastattelu 10.1.2020, Tuomelantie 30, 74680 Myllyniemi puh. 044-5405724
 Jouko Kokkosen haastattelu 15.1.2010, Keinutie 11 L 63, puh. 040-7530740, jouko.kokkonen@elisanet.net
 Antero Penttisen haastattelu 15.1.2010, Puistotie 32 as. 6, 72400 Pielavesi, 040-4111425
 Liisa Laitisen haastattelu 15.1.2010, 040-5022121
 Eino Mykkänen, soitettu 27.9.2011, 040-1975175

Muuta:

Myllärit: pieni lisäys (ei julkaistavaksi):

- Kerrotaan Aatun tulleen metsätöistä illalla kotiin ja heittäneen rukkasensa uunin pankolle kuivumaan. Samalla Aatu oli komentanut vaimoaan. –”Nyt pitkä tumma polvistuu ja alkaa haukkua rukkasia.” Eikä siinä ollut muu auttanut, kun Fanny heittäytyi uunin eteen polvilleen ja aloitti Aatun rukkasten haukkumisen, kuin koira konsanaan.

- Kerrotaan, että Aatu hävitti Fannyn perintökalut täysin. Viimeisin teko oli se, kun Aatu varasti Fannyn pään alta Fannyn perinnöksi saaman höyhentyynyn ja vaihtoi sen myllytuvalla viinapulloon.³⁹

Kotalan emäntä ja Fanny ystäväystyivät Asiaiskoskella ja kokivat eräänlaista kohtalotoveruutta, koska Kotalan vanhalla isännällä oli samoja heikkouksia viinan kanssa kuin Aatullakin. Kotalan emäntä oli tiedustellutkin Fannyltä sitä, että mikä siinä Aatussa niin viehätti. Fanny kertoi ihastuneensa Aatun otsaan.

”Aatu” Ales Hyvönen oli pienikokoinen juopotteleva huonotapainen mies. Hän avioitui Fanny Engbergin kanssa. Fannyn isä oli Pielaveden Kirkkosaarella toimineen tiilitehtaan johtaja. Fanny oli pitkä, hoikka tummatukkainen kaunotar. Voi sanoa, että melkein täydellinen Aatun vastakohta.

Pienen Sulkavan laskut:

- Ensimmäinen Pienen Sulkavanjärven lasku 1884-1894 (Sata Suarta Sulukavassa s. 140)
- Toinen Pienen sulkavanjärven kuivatus v. 1970 (Sata Suarta Sulukavassa s. 235)

Selkäydenjärven lasku:

- Selkäydenjärven lasku v. 1863 (Sata Suarta Sulukavassa s. 41)

Sopen virran lasku

- Sopen virran lasku 1930 (Sata Suarta Sulukavassaa s. 142)

Asiaiskosken, Salmipuron ja Ollinpuron myllyt: (Sata Suarta Sulukavassaa s. 65)

³⁹ Toimi Lukkarisen haastattelu 5.1.2010